

135. Kristinas privilegiebref för Norrmalms stadskällare. Stockholm den 9 februari 1650.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref*. — Sigill (se under N:o 93) omedelbart under underskriften, på sid. 2.

Vi Christina, medh Gudz nådhe Sveriges, Göthes och Vändes uthkårade drottningh och arffurstinna, storfurstinna till Finland, härtighinna uthi Estland och Carelen, fröken öfver Ingermannelandh, göre vitterligit, att, såsom vår residens-stadh Stockholm nu en tidh bortåth och i förledne åren till myckenhet af folck och invånare märkeligen hafver tilltagit och än dageligen synes tilltaga och förökas, hvarföre ock våre trogne undersätare, borgmästare och rådh härsammestädes hafva för nödigt ansedt att låta på vårt nådige behagh ett serdeles hus uthi Norre förstaden oprätta, hvarest de jämpte justitieväsendetz skötan- och fortsättiande hafva achtat att anställa ett vin- och ölskänckeri af främmande dricker, medh underdånigt anhållande, att vi dem deruthinnan medh våre serdeles privilegier förse och till bemälte hus och stadzkällare ett parti vin tullfritt nådigst förunna vele, altså hafve vi till att så i denne som all annor skälig måtto te och contestera vår nådige benägenhet emot staden och dess förmän, samptlige borgmästare och rådh, sådant deres underdånige ansökiande medh nåder förmärkt och fördenskull, så ock af gunst och nådhe, undt, effterlåtit och privilegerat, som vi här medh och i detta vårt öpne brefs krafft unne, effterlåte och privilegere bemälte nye stadzkällare uthi Norre förstaden medh tullfrihet af trettijo åmer renst vin, tijo pipor spanst och tiugho oxehöfd franst vin årligen, der emot merbemälte vårt borgmästare och rådh skole vara skyldige att låta dersammestädz tappa och skänckia godhe och oförfalskade dricker och noga tillse, att ingen flärd uthi bemälte skänckeri brukat och föröfvat varder. Här alle, detta vidkommer, enkannerligen vår cammererere vidh store siötullen, sampt flere, som vederbör, hafve sigh att effterrätta. Till yttermere visso hafve vi detta medh egen hand underskrifvit och vårt secret vitterligen här under sättia låtit. Datum Stockholm den 9 februarii anno 1650.

Christina.

Nills Tungell.

136. Kristinas resolution på städernas besvär rörande handeln, ödestomters bebyggande m. m. Stockholm den 29 oktober 1650.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Kongl. bref till magistraten i original II.* — Märke efter det bortfallna sigillet omedelbart under namnteckningen, på sid. 8. Tryckt i *Stiernman, Riksdagars beslut II*, sid. 1157 ff.

K. M:tz nådige resolution och förklaring opå de sollicitationspuncter, som k. M:t af samptlige städernes fullmächtige underdånigst äre andragne. *Datum* Stockholm den 29 *octobris anno* 1650.

K. M:t hafver nådigst intagit och förstådt städernas i gemen andragne värf och sigh der opå, som föllier, nådigst velat förklara:

1. Såsom k. M:t gärna söker att fordra och främia commercien och handeln i riket såsom ett medel, hvarigenom k. M:tz undersåthere i gemen finna sin fromma och nytta, altså hafver k. M:t tagit städernes underdånige ansökiande öfver saltlicenten i nådigh consideration, och ändoch k. M:t och chronan igenom remission af det medlet fuller lærer känna en stor afsaknad uthi dess intrader och rättighet, likväl af den nådige affection och benägenhet, k. M:t drager till dess trogne undersåthere, så och den åhoga, k. M:t åligger att befordra commercierne och navigationen, nådigst velat göra uthi saltlicenten den moderation, att alle inrikes bårgare och handelsmän, som här i riket byggde verbare skepp hafva, skole uthi det stället, de här till fyra tynnor salt i licent hafva erlagt, betala här effter allenast tre tynnor af lästen. Och förmodar k. M:t, att denne benådning skall icke allenast förorsaka och beveka städernes bårgerskap att fortsättia skeps timbragien här inrikes, uthan och commercien och handeln der igenom så myckit starckare fordras och befrämias.

2. (§:ens förra del handlar om granskning af instruktioner rörande tulluppbörden, se ofvan sid. 289; därefter följer:)

Belangande eliest städernas begäran att sielfve få arrendera lille tullen och accisen, så är det en sak af sådan *consequence* att k. M:t sigh der uthinnan nu som förr nådigst måste ursächta, emedan k. M:t nogsampt kan se sådant icke fordra städernes gemene bästa, uthan mera förorsaka difficulteter och *disordre*, som förre exempel nogsampt betyga. Sker och vederfaras städerne elliest något af bemälte tullbetiente, som borgerskapet befinner

görligen löpa emoth skäl och den trykte tullordinancen, hafva de då sådant att klaga på behörligh orth och ställe och sigh der i förhålla på sätt och vis, som k. M:t dem i förre resolution nådigst föreslagit hafver.

3. K. M:t håller skäligt, att alle ödestompter i städerne uthan längre drögsmål måge bebyggias medh vånhaftige och andre nyttige hus och byggningar, effter som och k. M:t sådan sin mening der öfver på sidste riksdagh borgerskapet optäkt hafver, och vill nu sitt öpne placat af trycket låta uthgå om dess värckelige effectuerande, så och der uthi låta införa en viss tidh, inom hvilken alle sådane ödeliggjande platzer och tompter af dess ägare, ehvilke de och äre, skole vara bebygde, vidh vite af tompternes värckelige förfallande under staden.

§ 4 handlar om fisket i de finska skären; § 5 om söderkompaniet.

6. Opå städernes i Öster- och Vesterbottn underdånige *postulatum* och begäran, det fougderne på de orterne tillhållas måtte att uthi näste köpstadh försälia de varor, som af dem hos allmogen i de landzorterne opbäras, och icke föra dem till Stockholm att föryttras, hafver k. M:t sigh på förre riksdagar nådigst förklarar och vill sigh här medh der på i nåder hafva refererat.

7. Att förunna och effterlåta stapelstäderna i gemen någon större lisa och lindring uthi store siötullen, än de här till erhållit hafva och niuta, är k. M:t och cronones stat för denne tidh inthet tilldrägeligit. Städerna vete sigh och dess föruthan påminna, att de, som sielfve äge någre skepsparter uthi det inrättade compagniet, äre medh stor lindring i tullen framför de fremmande benådade, hvilcket stapelstäderna billigt borde considerera och sigh åthnöija låta.

8. Till det fördärf- och skadelige landzköp, som numera öfver hela riket föröfvas och städerne icke mindre nu än som på förre riksdagar högeligen klaga öfver, drager k. M:t ett stort miss-hagh och fördenskull hafver nu af trycket låtit uthgå ett öpet placat och förbodh, förmodandes, att, när general gouverneur och landzhöfdingarne sedan på alle orter ställa thet uthi execution och medh alfvarsamhet effterkomma, hvadh samme förbodz placat i bokstafven innehåller, skall då fuller berörde här till föröfvade skadelige misshandel och landzköp sachtta sigh och inställas.

9. K. M:t hafver fuller här till för många åthskillige riksens vichtige ärender och besvär, som k. M:t ålegat hafve, inthet gif-

ves någon lägenhet att låta affatta visse skræer för embeten och handtvärckerijerne i städerne, hvilke likväl der medh nödvändigt vele förses och försörjas, men vill nu medh forderligste taga bemälte embetes ordningar och skræer före, dem låta öfversi och således fatta, som k. M:t pröfvar och befinner städerne och handtvärken vara nyttigt och beforderligt.

10. Ändoch k. M:t på någre få handelsmäns här i Stockholm underdånige gjorde ansökiande nådigst hafver bevilliat, att de flere slags varur än af en sort föra och förhandla måge, likväl, emedan de andre deras medborgare sikh der öfver hafva funnit besvärade och inständigt begärat, att sådane uthvärckade privilegier måtte revoceras, altså hafver k. M:t, öfvervägandes de skäl, bemälte dess trogne undersåthere här vidh hafva moverat, för skäligt funnit att villfara den klagande delen uthi detta deras ansökiande, och fördenskull vill härmedh hafva helt ophävet och casset alle sådane *privilegia*, som af en eller annan borgare och handelsman, fremmande eller inländsk, emoth handelsparteringen kunna vara uthvärckade, så att de härefter af ingen krafft eller värde vara skole.

11. Vedh ryssarnas handel af deras skinvaror kan k. M:t, i anseende till de pacter och afskedh, k. M:t medh tzaren och storfursten i Ryssland ingåt hafver och den saken endels medh mera beröra, icke göra någon förändring, uthan vill, att medh bemälte handel här efter skall må förhållas, som för detta och alt här till hafver varit vant och brukeligt.

12. Efftersom k. M:t icke egentligen är kunnigt, huru sikh förhåller medh den ransakning och contribution, som de finske och botteniske städer klaga sikh vidh Vaxholm medh deras skutor och godz vara underkastade, hvarföre vill k. M:t här öfver låta ransaka, och der commendanten vidh Vaxholm icke befinnes vara der på serdeles privilegerat eller samme ransakningh och contribution icke för deste vichtigare skäl belevat och pålagt, skall sådant blifva instält och afskaffat.

§ 13 innehåller, att k. M:t på grund af svår missväxt ville uppmana till rikare tillförsel af spannmål från Livland, Ingermanland, Pommern och Bremen samt låta spannmål tullfritt införas till svenska städer under år 1651.

14. Hvadh städerne underdånigst ihugkomma om krogarnas och gästgifverijernes inrättande på landet, enkannerligen att inge

af dem närmare städerne än två mil sättias måge, jämväl att hvar gästgifvare må hafva en hängiande tafla på miletalet, den resande man till efter rättelse, det vill k. M:t låta taga i acht vidh gästgifvare ordningens författning och renoverande och sådant deri uttryckeligen införa.

15. Hvadh omslaget vidkommer, om hvilket på förre riksdagar är vordet talat och nu åter af städerne görs underdånigh påminnelse, så vill k. M:t öfverläggia den saken medh riksens råd och tillse att kunna finna på de medel, så och det statuera och förordna, som practicablest pröfvas kan, till att tvinga de tröge debitorer sin skuld behörligen att afläggia och betala.

Och är så detta, som k. M:t hafver funnit gott att för denne gång resolvera på städernas och borgerskapetz i gemen andragne värf och ärender, förblifvandes dem sampt- och synnerligen medh konglig ynnest alltidh välbevågen. *Actum ut supra.*

Christina.

137. Kristinas bref om landsköp. Stockholm den 31 oktober 1650.

Riksregistraturet 1650 fol. 123—124 v. Tryckt i *Stiernmans Commerceförordningar* II, sid. 637 ff.

Placat om landzköp.

Vi Christina etc. göre vetterligit, att, såsom icke mindre nu på denne väl öfverståndne riksdagh än ofta tillförende häftigt och allment är klagat vordet öfver dhet olagelige landzköp, som så på en eller annan ort öfver hela riket numera hafver tagit öfverhanden och af åthskillige ståndzpersoner varder föröfvat, hvarigenom icke allenast städerne lida i deras tillstående näringsmedel stort men och sielfve traffiqven och handeln förvirras och går under, uthan och länder sådant oss och chronan till märkelig afsaknad uthi vår tull

och rättighet, och ändoch vi på åthskillige framfarne tidher hafve igenom vår expresse befallningar till landzhöfdingerne alfvarligen låtit förbiuda slikt skadeligit landzköp, dem påläggandes thet igenom tiänlige medel att afskaffa och förbudzöfverträdaren lagligen plichta låta, så är doch likväl sådant af mångom fast litet i acht tagit, och vi icke uthan förtret och misshagh hafva måst en och annan tidh förnimma, huru sådane våre hälsosamme förmaningar äre af en part egenvilligen öfverträdde och i vädret slagne, så, emädan vårt k. kall och ämbete kräfver, att vi allé gode och nyttige ordningar i vårt rike fordra och främia och der emot alle skadelige ordningar, som så i handel och vandel som elliest i andre saker kunne inrita, bota och afskaffa skole, hvarföre, på dhet ingen må hafva att klaga och förebära, dhet han för sin egen skada icke nogsampt och i tidh varnadt är, dy hafve vi för nödigt ansedt att låta detta vårt öpne placat här öfver uthgå och ty härmedh och i kraft af detta sträng- och alfvarligen förbiuda alle våre undersåthare af högre och nidrigare ståndh öfver hela vårt rike och der underliggiande provincier, vare sigh frälsemän eller deres tiänare, prästmän, borgare eller någon af våre och cronones enskylte tiänare, inspectorer, arrendatorer, bruksförvalter och deres underhafvande att här efter föröfva eller drifva något landzköp, under hvad prætext och sken dhet och ske må, förståendes all olaga handel medh säl och köp å landet i gross eller elliest uthan städer, fläcker och marknadzplatzer, så och visse och ordentelige torgdagar och marknadztider. Blifver någon dervidh befunnen och skäligen öfvertygat, skall densamme af näste stadz borgmästare och rådih medh gouverneurens eller landzhöfdingens *assistance* antastas, vidh vederbörlig ort och ställe laghföras, godset, han således handlar medh, arresteras, och, der han finnes och dömes brotzh, plichta efter lagh och laga stadgar och än der ofvan opå såsom vår förbudz öfverträdare uthan anseende till personen *arbitraliter* straffas. Och på dedh borgmästare och rådih i städerne sådant skadeligit landzköp så mycket bättre må kunna upspana, ty efterlåte vi hermedh, att hvar stadh i riket skall må hafva sine visse uthridare, en eller flere, som landzhöfdingen på hvar ort finner skäligh, hvilke skole lönas af städerne och vara förplichtade på landzhöfdingens dem gifne fullmacht att efterslå och upspana alt olaga landzköp och, der de någon der medh beträda, arresteras hans medhafvande godz och gifva dhet sedan gouverneuren eller landzhöfdingen sampt borgmästare och rådih tillkänna, hvilke medh ho-

nom procedera skole, som ofvanbemält är. Och emädan vi medh misshagh förnimme, huruledes en part arrendatorer och bruksförvalter holla vidh sine bruk åpne bodar, och storhandel, städerne till præjuditz, föröfva, hvarföre vele vi sådant missbruk hermedh helt och hollit hafva afskaffat, så och stadgat och förordnat, att hvadh vidh bruken till bruksfolketz nödtorft i kläde och andre cramvaror, af hvad sort det helst vara kan, behöfvas, skall härefter må hemptas i städerne, och inspectorerne icke hafva macht bemälte sitt bruksfolk allenast nödtorftige victualier i spanmål, salt och salt fisk, *item* valmar och blaggarn, till deres egit behof att försörja. Befinnes någon efter denne dagh här emot handla, skall sådant hans godz arresteras, han lagligen anklagas och, som förbemält är, straffas och plichta. Vi biude och befalle fördenskull härmedh vår generalgouverneurer, landz-, häradzhöfdingar sampt borgmästare och rådih i städerne, att dhe holla häröfver sträng handh, icke seendes medh någon igenom finger, som häremot att handla skäligen kan öfvertygas, uthan låta den samma undgella, hvadh lagh och detta vårt förbudhz placat förmå. Där och någon af vår generalgouverneurer, landz- eller häradzhöfdingar icke skaffar våre undersåtare, borgerskapet i städerne, rätt, när öfver något sådant landzköp och missbruk för dem klagat varder, uthan förholler saken eller den nederlägger, och sådant oss varder gifvit tillkänna, då skole dhe vara förtänkte att stånda oss deröfver till svars och, hvar dhe der till finnas skyldige, icke undvika vårt hårda tilltal och onåde. Här elliest alle andre, detta vidkommer, hafve sig att efterrätta, etc.

138. Kristinas bref om ödestomter i städerna. Stockholm den 12 november 1650.

Riksregistraturet 1650 fol. 394—395. Tryckt i *Stiernmans Commerceförordningar* II, sid. 640 ff.

Placat om ödestompters bebyggande i städerna.

Vi Christina etc. göre vitterligit, at, emedhan esomofftast klagat är, och vi icke uthan misshagh förnimme, huruledes mäst uthi alle städer så i Finlandh som Sverige finnes många tompter, hvilcke uthi många år tillbakas hafva stådt obygde och ännu så got som helt ohäfdade, städerna till ingen ringa skada och vanheder, och ändoch vi åthskillige tider för detta hafve låtit våre ordre och befallningar till dem, som vederböre, afgå om sådane ödestompters behörlige och tidige bebyggande, likväl hafver sådant än hit intill intet kunnat värka eller sådan vår nådige villie och välmente förordningh blifva effterkommen, hvarföre, såsom oss sådan olydno intet längre står att lida, uthan vårt k. kall och ämbete åligger at så i denne mätto som alt annat sökia bemälte våre städers excolerande, flor och välståndh, altså hafve vi för en nödhörft erachtat at åther ånyo sådane våre förre ergångne befallningar här öfver att oppprepa och her medh i krafft af dätta vårt öpne placat sträng- och alfvarligen biude och befalle alle våre undersåtare, af hvadh ståndh dhe vara kunne, adel så väl som oadel, som äre ägare af någre sådane i städerna belagne ödestompter, att dhe straxt och uthan någon vidare förhalan eller drögs-mål låta behörligen dem medh vånachtige och andre nödige hus, effter hvars och ens rådth och lägenhet bebyggia, effter den desseing, som allerede giord är eller blifver, och i fall en eller annan hvarken vill eller kan sådant komma till väga, då oppdrage och försällie samme sikh tillhörige tomt och platz till den, som villia och förmöghet hafver henne på ofvanbemälte sätt at häfda, och sådant alt inom 3 års förlopp ifrån underschrefne *dato*. Finnes nu en eller flere sådane tompter eller platzer i någon stadh, sedan berörde tvenne år äre lupne till ända, obebygde och ödeliggande, skole då sådane tompter, ehvem de och tillhöra, vara under staden förvärckat och förfallen, och borghmästare och rådth hafva macht om dem att disponera, som dem bäst synes och stadhen kan lända till fromma. Vi befalle fördenskull våre generalgouverneurer, landzhöfdingar sampt borghmästare och rådth i gemen nådigst, att dhe

hafva här medh ett noga inseende och hielpa till, att denne vår hälsosamme förordningh värckeligen må blifva effectueradt, icke hafvande respect eller anseende till någon person¹, som detta i någon måtto kan angå och beröra. Här dhe och alle andre, detta vidkommer, hafva sigh hörsambligen att efterrätta. Till yttermera visso etc.

139. **Kristinas resolution på städernas besvär rörande monopol, landsköp m. m. Stockholm den 24 december 1652.**

Riksregistraturet 1652 fol. 2423 v.—2429. Tryckt i *Stiernman, Riksdagars beslut* III, sid. 1203 ff.

K. M:tz nådige förklaring och resolution opå dhe besvär och sollicitationspuncter, som k. M:t² af samtliga städhernes fullmächtige underdånigst insinuerade och andragne är.

K. M:t hafver låtit sig föreläsa samtliga städhernes i gemen andragne värf, dem öfverlagdt och sigh der på, som föllier, nådigst velat förklara:

1. Öfver de åthskillige *monopolia*, som en och annan person förledne tidh och år hafva förvärfvat och uthvärcket sigh k. M:tz serdeles tillståndh och privilegier opå, af hvadh art och natur samme *monopolia* och vara kunne, tiärucompagnierne undantagandes, hafver k. M:t medh nåder optagit och förståt samtliga städhernes underdånige betänckiande och menung, och såsom k. M:t altidh hafver iblandh annat låtet sig högt vara anlägit att på alle görlige sätt och vägar befordra commercien och handelen här i riket, det ock k. M:t nogsampt i förledne tider contestrat och vist hafver, så hafver ock k. M:t ingen annan intention haft medh tillåtandet af denne serdeles personer adstringerade handel och der på

¹ I Rreg. står *persons*, hvilket möjligen tyder på, att något ord är bortfallet.

² Flerstädes i detta bref står, jämte andra fel, k. M:tz i st. f. k. M:t.

uthgifne privilegier än att draga hit in, här planta och befordra åthskillige nyttige och nödige handtvärken i riket, att man icke alltid måtte behöfva att se dhe främmande der öfver i händerne, som och att således dhen profit och nytta, som der af flöte, kunde blifva här inne qvar ock icke helt diriveras på de främmande, som här till, icke uthan deras store richtande och båtnad och k. M:tz undersåtars skada och afsaknadt, myckit skidt är, men emäden likväl samptlige städhernes borgerskap der öfver sikh så högt finne besvärade och k. M:t samme på enskilte personer här till privilegerade handel anten längre att låta gå för sikh eller och *in totum* ophäfves finner vara en sak af dhen beskaffenhet och värde, att han förr än något thera, der i slutet, väl måste öfverläggias och tagas i betänckiande, enkannerligen afses, på hvilket sätt någon större nytta så för k. M:t och chronan som riket och undersäterne i gemen härröra kunde, hvarföre vill k. M:t detta ärendet till dhen ända låta ankomma på det oprättade *commercii* och handels collegium, hvilket k. M:t vill gifva i befallning att noga examinera hvar och en sådhan på serdeles personer i desse förledne åren förmedelst gifne privilegier derivered handel (: tiärucompagnierne här under inthet förståendes :) och k. M:t dess uthförlige mening och gottfinnande sedhan der öfver communicera, då k. M:t sådhan förmedelst ett öpet placat alle sådhane monopolier, som städhernes borgerskap i deras loflige näring skada och hinderligen pröfvas, vill ophäfva och låta afskaffa.

§ 2. Alla memorial och biinstruktioner rörande lilla tullens och accisens upptagande skola granskas i kansli- och kammar-kollegierna.

3. Anlangande städernes och borgerskapetz moverade besvär öfver dhet skadelige landzköp, som ännu på många orter icke hafver kunnat sachta sikh, som och dheres begären, att något vist öfver det sist der emot publicerade placats¹ execution samt processens maturerande stadges och förordnas måtte, *item* hvadh en part af städherne ihogkomma om vågepenningerne, hvilke dhem tillförende skole hafva varit effterlätne, men nu icke längesedhan igenom ett samptlige bruksförvalterne gifne privilegium vara städerna undångångne, det alt hafver ock k. M:t sikh i nåder låtit berätta, men såsom desse *gravamina* höra enkannerligen till k. M:tz handels- och bärags-collegier, hvarest dhe öfverväges och af-

¹ Se ofvan n:o 137, sid. 305.

hielpes böre, så vill ock k. M:t igenom sitt mandatorial bemälte collegier låta gifva i befallning att medh mera taga desse saker före, pröfva, hvadh här uthinnan skäligt är, och gifva k. M:t till dess ytterligare förordnande och utförlige resolution, saken¹, deres välgrundade och tidige betänckiande.

4. Borgmästere och rådhs underdånige förslag och anhållande, att något serdeles medhel och annat expedient, än här till är öfvat vordet, måtte opfinnas och stadges öfver executionen uthi de criminal saker, som af ringare importans äre och fuller af städhernes borgmestare och råd effter Sveriges lagh till lifvet varda dömda uthi, men sådhan likväl vidh hofrätterne vinna ändring och lideligare uthslag, finner k. M:t fuller kunna hafva sine skäl af de argument och orsaker, som borgmestare och rådhs der vidh alligera, doch likväl, emädhan k. M:t faller betänckeligit att nu så i hast förändra dhen ordningh och process, som i slike criminalsaker och deres execution af serdeles betänckiande är fattad och hit intill observerat vorden, för dhe orimligheters skull, som dher på lätteligen måtte kunna föllia, hvarföre finner k. M:t icke orådeligit, att ännu något frambättre, och till dess k. M:t kunde gifvas bättre tidh och lägenhet detta nogare öfverläggia, vidh den i sådhane criminalsakers execution här till öfvade process låta bero och förblifva. Elliest att tillförordna de personer, som förrätta executionen på dhen, som till gatulopp eller hugg för rådhsstugudörn dömda vardha, måste städherne sielfve draga försårg om, efftersom k. M:t icke vill anstå någon i synnerhet det förrättandet att påläggia.

5. Såsom *commerci*- och handels-collegium iblandh annat åligger att hafva inspection medh alle ämbeten i riket och tillse, att dhe tillbörligen och på dhet maner, som i andre välbestelte republikver sker, idkade och drefne varda, altså vill ock k. M:t committera bemälte collegier att företaga och öfversi alle handtvärks skrår här sammestädes, der om på åthskillige riksdagar tillbaka är af städhernes uthskickade flitige påminnelser giorde, och opsättia på k. M:tz behagh ett project af hvar och ett skrå i synnerhet till sielfve handtvärkernes art och egenskap på denne orten, så myckit ske kan, lämpat och beqvämat, hvilket project k. M:t sielf vill öfverse och handtvärkernes *privilegia* och skrår der effter fatta och låta.

6. Att göra någon förändring medh dhen rättighet, som här

¹ *saken* hör möjligen till pröfva (raden ofvanför) eller har inkommit af misstag.

till åltidh är van att erläggias vidh Vaxholm af dhe derförbi löpande skutor och farkoster eller den samme helt ophöfva¹ finner k. M:t inthet vara skäligt, uthan såsom dher öfver för serdeles betänckiande och orsaker skull för lång tidh sådhan är en viss förordning giord, så måste dhet och blifva der vidh och här efter medh samme rättighet erläggande förhåles, som vant varit hafver.

§ 7. På grund af den dyra tiden medgifves tullfrihet under "tillkommande år och sommar för spanmål, som införes utrikes ifrån".

8. Det skole och vara k. M:t fast behageligt, att ett omslagh eller något annat giörligit medel påfinnas måtte, der igenom uthi all geldh och skuldh af betalande måtte efter loffte och lofven hållas en richtighet till handelens och creditens märckelige styrckio och befordran, men såsom k. M:t än här till så säkert expedient här uthinnan icke hafver kunnat träffa, som k. M:t synes till dhenne sak för ens och annan vichtige interesse skull villia requireras, så vill k. M:t än vidare vara der på i nåder betänckt och skole der hos gerna si, att borgerskapet på sin sida ville opsättia här öfver deres förslag och mening, observerandes dhen recurs, som den ene ståndh person på dhen andre under dheras handel i sådant fall billig hafver och hafva bör.

9. Confirmationerne på privilegierne för dhe städher, som dem här till inthet erhållit hafva, är nu under händer att förfärdigas, och hafve städerne samme confirmationer, efter handen och som dhe kunne förarbetade blifva, under k. M:tz hand och secret till säkerhet af deres friheter och immuniteter att förvänta och undfå.

Och är så detta, som k. M:t nu för dhenne gång hafver funnit gott på städhernes och borgerskapets i gemen andragne och insinuerade värf och ärender att resolvera, förblifvandes i dhet öfrige dem samt- och synnerligen medh all kongligh ynnest åltidh välbevågen. *Actum ut supra.*

¹ Se ofvan sid. 304.

140. **Karl X Gustafs interimistiska privilegiebref. Stockholm den 28 juni 1655.**

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Diverse konungabref*. Sigill (vax med papper: rikssigill med hjärtvapen, det pfaltziska vapnet, hvilket är fyrdeladt, med: 1) Baierns snedrutor; 2) Jülichs lejon; 3) mindre sköld med därifrån utspringande åtta liljestänglar; 4) Bergs lejon — samt försedt med midtsköld med Pfaltz lejon) omedelbart under namnteckningen såväl i brefvet som bilagan. Båda sigillen lösa.

Vi Carl Gustaff, medh Gudz nåde Sveriges, Göthes och Vendes konungh, storfurste till Finlandh, hertigh uthi Estlandh, Carelen, Bremen, Verden, Stettin Pommern, Cassuben och Wenden, furste till Rügen, herre öfver Ingermanlandh och Wissmar, så och pfaltz-grefve vidh Rhein i Beijern, till Göllich, Cleve och Bergen hertigh etc., göre vitterliget, att oss hafve våre trogne undersåthere, borgmästere och råd här i vår residentz stadh Stockholm låtet te och presentera åthskillige framfarne konungars stadhen gifne privilegier, i synnerhet ett privilegium, gifvit af den uthi h. M:tz vår högstaråde fru moders och fränckas, drottningh Christinæ, minorennetit varande regering *anno* 1636 den 10 *martii*, bestående uthi 35 puncter; sedan efterfölliande högstbemälte h. M:tz egne bref, nembligen ett, daterat den 5 *martii anno* 1640, lydande på en del af Ladugårdzlandet; ett, daterat den 29 *januarii anno* 1646, uthi hvilcket staden *provisionaliter* confirmeres och bekräftes vedh de i ofvanberörde privilegier undfångne friheter och vilckor; ett, daterat den 27 *martii anno* 1647¹, hvaruthinnan staden till så mycket bättre uthrymme och lägenhet doneras och bebefves Munckelägret, Långholmen, Beck- och Tiärubruk; ett bref af den 26 *octobris anno* 1648 på rådhmannetalet; ett bref, daterat den 28 *aprilis anno* 1649, lydande på regulariteten och flere friheter; än ett bref af den 16 *decembris* samme år, uthi hvilcket staden skänckes och doneras qvarnen i Norrström, och det sidste, daterat Stockholm den 9 *februarii anno* 1650, uthi hvilcket dem efterlåtes frihet för tullens erläggande på åthskillige slags vin, som de årligen uthi nye stadz källaren på Norremalm måste inläggia²; ödmuikeligen bediandes, vi dem alle ofvanskrefne bref, friheter och vilckor nådigst confirmere, stadhfäste och bekräftte sampt staden dervedh erholla och main-

¹ I originalet står: "den 27 *martii anno* 1647 den 27 *martii*."

² Se ofvan N:o 98, 110, 120, 123, 129, 131, 133, 135.

tenera ville; nu, såsom vi befinne berörde våre trogne undersåtheres underdånige begäran bero på godhe skäl och fundament och altså af dragande omsörg och benägenhet för denne vår stadh Stockholms timmelige välfärdh, tillväxt och förkofring gerna skulle vela dem uthi deres anhängande deferera, men emädan, som nogsampt kunnigt och vitterliget är, riksens margfallelige och högst angelegne ärenden oss nu vidh denne tiden så mycket gifve till at betrachta, öfverväga och förrätta, att fast vi ville bryta något af, likväl ingen tidh öfver är, som till igenomskådande och öfverläggande af desse deres bref och privilegier kan mistas och ombäras, hvarföre moste vi uthi en slik myckenhet af affairerne härvedh anstå och låta medh en rätt formeligh confirmation öfver alt sådant till frambättre, och till dess oss bättre tidh och tillfälle gifves alt, som sigh bör och till stadens opkomst och tillväxt kan reqvireras, behörligen kunne skärskåda och statuera. Dogh på det borgmästere och rådth sampt menige borgerskapet uthi medlertidh i deres välfångne, så gamble och urminnes som nye privilegier, friheter och rättigheter icke måge lida något men eller intrång, vele vi oss emoth dem så vida hafve uthlätet och förklarat, efter som vi och oss härmedh i krafft af dette vårt dem medhdelte nådige bref förklare, att vi borgmästere och rådth sampt menige borgerskapet vidh alle i ofvan specificerade bref och der i namngifne fri- och rättigheter allernådigst vele skydda och handhafva, så at de dem så häreffter som härtill oturberat och oqvadt skole må niuta, bruka och beholla, hafvandes vi der jempte uthaf en nådig försörgh för staden och dess välståndh fattat och underskrifvit en viss och ordinarie stat, thereffter belöningerne blandh the förnämste stadzens betiente skole ske och uthdelas. Doch dette alt *provisionaliter* och in till dess oss, som ofvanbemält är, kan tillfälle gifves *in specie* och punctevis oss på merbemälte Stockholm stadz privilegier at resolvera och förklara. Här alle, som vederböre och för vår skuldh vele och skole göra och låta, hafve sigh hörsambligen at efterrätta, icke görandes Stockholm stadz magistrat och andre dess invånare häremoth hinder, men eller förfång i någon motto. Till yttermera visso hafve vi dette medh egen handh underskrifvit och vårt secret bekräftadt. Datum Stockholm den 28 junii anno 1655.

Carl Gustaff.

M. Biörenklou.

Bilaga till n:o 140.

Stockholms stadz ordinarie stat oppå effterfölliande personer, som skole för anno 1656 och fölliande tider lönas, nembligen:

	Daler silf- vermynt.
4 borgmästere, hvardere 1,500 daler	6,000
<i>Noch till förökning för den borgmästaren, som justitien</i>	
förestår	200
15 rådhmän, hvardera 950 daler	14,250
3 cämnrärer af rådet, hvardere 100 daler	300
1 barnhusföreståndare af rådet	120
1 secreterare	950
3 ordinarie cämnrärer: 1 i staden och 1 i hvardere förstaden	1,500
3 cämnrärer af borgerskapet, hvar 300 daler	900
4 <i>notarii</i> : 1 på rådhestugun och 1 på hvar cämnerestugu .	1,600
1 fiscal	400
1 bokhollare , ,	550
1 casseur	550
1 tolagsskrifvare medh den, som håller gegenskrift . .	500
Hvar borgmästere till en dräng 60 daler	240
Summa	28,060

Om de öfrige stadzens betientes nödhtorftige lön måge borgmästere och råd h disponera, som de deres tjenst och flitighet pröfva likmätigt och skäligt vara. *Datum* Stockholm den 28 *junii* anno 1655.

Carl Gustaff.

M. Biörenklou.

141. Karl X Gustafs resolution på städernas besvär rörande monopol, landsköp m. m. Stockholm den 2 juli 1655.

Riksregistraturet 1655, fol. 1469—1475. Tryckt i *Stiernman, Riksdagars beslut* II sid. 1259 ff.

K. M:tz nådige resolution och förklaring på samtliga ständernes och borgerskapetz underdånige *postulata*.

§ 1 innehåller ett tillbakavisande af klagomål öfver Västerviks skeppskompani och tjärukompaniet.

2. Monopolier angående, såsom h. k. M:t dem misshagar och skattar för handelens frije och oturberade lopp skadheliga, så hafver och k. M:t befallat sitt commercie collegium at ransaka dherom och dhe, som till men vara kunna, optekna oeh underkasta k. M:tz vidare declaration, då h. M:t vill dhem uphäfva och till intet giöra låtha. Om tobakshandeln hafver h. M:t förmedelst sitt öpne placat allareda stadgat och förordnat¹ och vill sina trogne undersåthare dherhän hafva remitterade.

§ 3 handlar om tullens höjande, § 4 om oegentligheter vid lilla tullens upptagande; en ny tullordinantia skall utarbetas.

5. Att förbudit landköp afskaffas, är skiäligt och lagen likmätigt, fördenskull k. M:t och vill, att efter h. M:tz drottning Christinæ dheröfver uthgångne placat så länge blifva skall, till dhess k. M:t kan få tidh och rårum vidare uthi dhen saken at stadga och förordna, vill och befalla sina landzhöfdingar, at dhe hålla hand dheröfver, dhet samma placat må tilböriligen i acht tagas och efterlefves. Dhe for- och prängekiöp, som af städerne klagas öfver, skattar k. M:t till dheres egen åhuga at lända, dhet sådant icke må föröfvas, eller tillstedias mångelskor at löpa uth på landet eller hindra, at hvadh som kommer till stadhen, icke måtte föras till togs, gifvandes städerne uthi dhet öfrige dheras förslag vedh handen, huruledes sådant alt är bäst at remediera och afhielpa. At inspectorer, arendatorer, lagläsare, skrifvare, ämbetz-

¹ Privilegium för amerikanska kompaniet på tobakshandeln af 23 december 1654, tryckt i *Stiernmans Commerceförordningar* II, sid. 783 ff.

män och andre sådhane flyttia in i städherne och dher bo, kan och hafva sine skiäl, och vill k. M:t igenom sine landzhöfdingar tilhålla dhem at sätta sigh dher neder, städherne till så mycket bättre upkomst och förkåfring, och occasion till landzkiöp, som af bemälte betiente elliest begås och föröfvas kan, till betaga.

§ 6 handlar om oordningars beifrande i städer, som sakna stadsvakter.

7. At handverkarekrår öfverses och beqvemas efter dhet sätt, som uppå andra välbestelte orther brukas och här bäst är tienligit, pröfvar k. M:t helt gott och nödigt, och såsom den saken hörer till k. M:tz commercie *collegio*, dher at skiärskådhas, altså vill och k. M:t dhensamma dherhän hafva remitterat, alt till den enda at berörde collegium öfverlegger, hvadh häruthi bäst är till göra, gifvandes jämväl städherne sine förslagh och betenkiande öfver ett och annat, som härvidh kan komma i consideration.

8. Vidh Vaxholmen tienar den ordningen at vara och förblifva, at dhe botniske och norländska skutor och farkoster sätta dhersammastädhes samt låthe dheras pass och tullrullor se, till den enda at underslef må dherigenom förekommas; men hade någon en eller annan betienter på dhen orthen öfver långligit ophåll at beklaga, måste han sådhant på behörlig orth göra, då honom skall vederfaras skäl, och den andra blifva alfvarligen straffat.

9. K. M:t kan noggsamt considerera, at hvar betalning felar, der faller och crediten, som är et fundament till handel och vandel, fördenskull och nödigt vore, at et omslagh blefve här i riket anstält, men emedan tidhen icke tillåter dhetsamma nu strax at stadga och förordna, vill k. M:t gifva sitt commercie collegium befallning att och så göra häröfver sitt förslag, då stapelstädherne och kunna foga sina tankar dher till, at underkastas k. M:tz *dijudication* och gotfinnande framdeles.

10. Hvadh som af städherne underdånigst begiäres om richtigkeit och likhet i vicht och mål, dhet hafver sina godha skiäl, och vill k. M:t vidh bättre lägenhet något vist dherom statuera. Imedlertidh må dhet hållas efter 1638 års riksdags besluth¹, och vill k. M:t dessföruthan befalla, at dhet så i verket stellas och efterlefvast skall.

¹ Riksdagsbeslutets § 7 (se *Stiernman, Riksdagars beslut* II, sid. 956 ff.) där bl. a. stadgas, att alla måltunnor i riket skola rättas efter Stockholms mål och all vikt efter Örebro vikt.

11. Att förekomma flärd uthi sölfver och guldhz arbethe vill k. M:t befalla sin riksverdin, at han medh sina underhafvande reser kring i städerne, när dhe förnemste marknadher äro, och bär dher åhåga före, at hvadh som således i guldh och sölfver blifver förarbetat, må vara oprichtigt efter ordningen och rätt vicht.

§ 12 handlar om söderkompaniet.

13. Är k. M:t nådigst tillfridz och vill, at dhet placatet, som h. M:t drottning Christina om ödestompternes bebyggande i städherne hafver låtit uthgå¹, må blifva executerad, doch att hvars och ens, som intet bygt hafver, excuser höras.

§ 14 handlar om fisket i de finska skären, § 15 om gästgifvare-taxan.

16. Vill k. M:t låtha halla dher hand öfver, at bruksförvalterne icke måge undandraga städherne dheras vanliga inkomst medh vågepenningarne, enkannerligen skole berörde bruksförvaltare intet slippa någon annorstädhes med dheres varor, för än desse äro på någon privilegierat våg vägne. Sedan och, eftersom på the vitt aflegne orther, dher ingen vixel är till bekomma, uthan at förslen och frachten skall undertidhen kåsta mera än penningar, som öfverföres, värde äro, vill för upbördsmännen falla svårt at emothtaga kopparmynt, ty tenker h. M:t att tillse, på hvadh sätt sådan olägenhet anten med sölfvermyntz tillmyntande eller elliest är att botha och remediera.

17. Hvadh borgerskapet sig besvärar öfver den 23 puncten uthi presterskapetz privilegier, menandes dherigenom begges theres jurisdiction, myndighet och administration confunderas, jämväl underdånigst begiärandes at få niute dhe förlängst undte och nu i händer hafvande billige rättigheter, till dess dhe sådant igenom dheras förvilliande förvärkat hafve, dhet vill h. k. M:t taga i nogare consideration, när presterskapetz *privilegia* fullkommeligen confirmerade blifva, och sig då, eftersom h. M:t kan pröfva best och skiäligst at vara, förklara.

18. Att tillföllie af rättegångs processen förordna i håfrätten lärda och lagförfarne ärliga män, som jempte dhem af rådhet och andra domarembethet bekläda, dher hafver k. M:t allaredo nådigst

¹ Se ofvan N:o 138, sid. 308.

resolverat till och gifvit den ordre, thet sådant må skie och i värk-
ket stellas. Om landzrätterna vill k. M:t således disponera, at ju-
stitien skall dher rätteligen blifva administrerat, af hvadh ståndz
personer dhet och sker. Men at ingen adelsman må förordnas till
borgmästare, eller ingen borgmästare hedras medh adeligit ståndh
och titul, dher ser h. k. M:t inge skäl till, när hvar och en til-
hålles at giöra sin plicht och borgmästare edh et nöije.

19. Att små nya städher och fleckor icke måge blifva upp-
bygde, dhe äldre till men och hinder sampt dherpå fölliande afsak-
nad i k. M:tz och chronones inkomster, dher vill k. M:t och bära
omsorg före.

§ 20. Båtsmanshällets fördubbling skall bortfalla snarast möjligt.

21. Sidst och ehuruväl k. M:t gierna skulle vidh denne tidhen
hafva skierskådhat hvar och en stadz välfågne privilegier och im-
muniteter och dem sedan confirmerat och bekräftat sampt efter
tarfven förbättrat, men emedan dhe margfaldige vichtige ärenden,
som på denne riksdagh hafva varit före, så och den krigsexpedi-
tionen, k. M:t till fäderneslandsens säkerhet och bästa hafver för-
händer, sådant icke hafver tillåtit, fördenskull hafver k. M:t dher-
medh till en beqvemare tidh velat fördröija. Dhess emillan skole alla
städher i gemen och hvar och en i synnerhet niuta sine välfångne
privilegier, immuniteter och friheter till godho, aldeles oqvald
och obehindrat i alla mätto. H. M:t hade och giärna svarat på
hvars och en stadz enskylte *desideria* och besvärspuncter. Men
dhe skäl, som förberörde äre, hafva sådant intet velat tåla, uthan
när dheras privilegier confirmerade blifva, skall och på bemälte
theres *postulata* svar föllia och hvar och ens interesse rätteligen
considereras och i acht tagas. Stockholm.

142. Förmyndarstyrelsens resolution på städernas besvär rörande privilegier, lilla tullen, landsköp m. m. Stockholm den 8 mars 1660.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Kongl. bref till magistraten i original II.* — Söndrigt sigill mellan änkedrottningens och öfriga förmyndares namnteckningar. Tryckt i *Stiernman, Riksdagars beslut II* sid. 1328 ff.

K. M:tz nådige resolution och förklaringh uppå allmenne borgerskapetz, som till riksdaghen här hafve varit församblade, underdånigste desiderier. *Actum* Göteborg den 8 martii anno 1660.

1. Såsom samptlighe borgerskapedt underdånigst ansökia om städernes välfågne privilegiers confirmation, altså ville k. M:t nu gierna them uthi deres billige begiäran villfara, män aldenstundh de sielfve nogsampt kunne efftertänkia, huru besvärighen thet sigh vidh så fatte saker giöra låther, dy opschiutes sådant till fram bättre, och i medler tidh försäkrar k. M:t icke mindre sine trogne undersåther af borgerskapedt än the andre ständer på theres välfågne privilegier, dem att få niutha och beholla.

2. Hvadh borgerskapetz underdånigste begiären vidhkommer, att till manufactures och städernes conservation få niutha frihet i marknaderne för lille tullen på the varor, som anthen store siötullen hafve betalt eller, *in rudi materia* oarbetade, porttullen erlagdt, derpå vill k. M:t sigh så i nådher förklara, att ämbeten och handtverken schole måghe niutha förre k. bref och resolutioner tillgodho och vara för lille tullen i marknaderne frije och exempte på the varor, som *in rudi materia* anthen store eller lille tullen hafve erlagdt, till en behageligh tidh och in till dess k. M:t kan få bättre tillfälle them att öfverse låtha, effter som k. M:t sine ordre här öfver, till generaltullinspectoren vill låtha afgå, att han them så länge låther blifva ograverade.

3. Belangande de besvär, borgerskapedt giöra öfver lille tullens itererade erläggiande i ens mans handh, och att för öfvervicht och mål fodras dubbel tull, män om thet icke tillhinner, schall sådant intet blifva afrächnadt, uthan the måste vara tullnärens discretion underkastade, begiäre förthenschuldh att så här öfver som öfver lastbrytande och genomfarth, jämväl och öfver någre

nye i tullordningen införde partzeler af ringa verde måtte någon ordinance och moderation anställles, så hafver k. M:t thetta ärendet såsom en sak af stor vichtigkeit nogha öfverlagdt och häruthinnan en sådan förordningh giöra velat, att hvadh godz, som genast går igenom tullen och stadhen och intet uplägges, fast dedh taghes ur båth och lägges på vagn eller af vangen i båth, thet schall passera fritt. Män lägges thet upp, schall der af tullen gifvas. Sädan, länder någon till en stad i meningh att gå annorstädes och tarfver bryta lasten, han schall så myckit förtulla, som han oplaster eller försällier, män dedh, som blifver orört liggande i farkosten, passere fritt, allenast thetta så i anländandet och afgåendet som vidh återkomsten richtigdt på tullen medh zedlar och attester clareres. — Dernäst, såsom för öfvervicht och mål bör gifvas tull, så är intet mer än schiäligdt, att när godzet i vicht eller mål intet tillhinner, att der och tullen decourteres. Sidst vill k. M:t öfver de nys i tullordningen införde af ringa verde pertzeler den anställningh giöra låtha, att the schole blifva ophäfne, efftersom k. M:t icke heller vill tillstädia, att tullbetiänte effter eghit gott tyckio städerne eller landtmannen måghe tractera, uthan der någhon sigh finner förorättat, må han sådant landzhöfdingen, när generaltullinspectoren icke är vidh handen, klagha, hvilken effter saksens beskaffenhet schall der öfver cognoscera och rätta, män är saken af stor vichtigkeit, schall hon till cammarcollegiumet remitteras att afhielpas.

4. Den lindringh, som borgerschapedt underdånigst sökia i store siötullen, serdeles på jern, och att the den medh gångbart koppermynt måtte få erläggia, hafver k. M:t taghit i nådigh consideration och effterlåthit, att the, som på fremmande schiep införa salt, schole på de samme må uthföra jern igen, niutandes svensche helfrije scheps velcor. De schole och få afläggia uthtullen medh koppermynt *in banco* effter der öfver gjorde förordningh.

5. Huru accisen må blifva rätt opburin och den ordningh, som öfver bagare och bryggjare giord är, till chronans tjänst nå sin tillbörlighe execution, ther om vill k. M:t dragha en nådigh försorg och meddela bemälte embeten sine mandatorial till öfverståthollern i Stockholm, landzhöfdingar samt borgmästare och råd i städerne, att the them vidh gjorde ordningh och stadga maintenera och handhafva. Enkannerligh vill k. M:t låtha tapperiansaccisen så inrättas, att hvadh drycker, som stop-, kanne- och flaschefodhertals till salu uthtappes, the schole tapperianaccisen vara under-

kastade, män the drycker, som sällies i gross, såsom åme-, oxehöfde-, pipe- och fodherthals, the schole för ofvanbemälte accis frije vara.

6. Att afschaffa qvarntullen och i dess ställe åter låtha opbära mantalspenningarne, som borgerschapetz underdånighe begiäran är, thet finner k. M:t för denne gången och tiden betänckelighit, uthan schattar så för sikh och riksens intrader, som för städerne gagneligare, att samma qvarntull än vidare blifver pröfved och opburin.

7. De underdånigste påminnelser och besvär, som borgerschapedt giöra öfver compagnier och monopolier, vill k. M:t låtha tagha i nogha öfvervägande och befalla dess generalcommerciicollegium så nagelfara, att hvadh i så måtto kan pröfvas lända städerne i deras handel och näringh till förfångh, må blifva remedierat. I medler tidh hafver k. M:t för en nödhörft erachtadt underrätta sine trogne undersåthare af borgerschapedt om the förnembste, såsom först om skepscompagnien, att föruthan dedh the till handeln och seglationen äre inrättade, intet niutandes större frihet än andre schep i riket nyslagne, äre the och ansedde till riksens värn och hafve der till giordt godhe tjänster i desse feigdetider. Så hafver och tiärucompagniet derföre nått privilegium, att dedh den varan, som myckit var fallen, schulle lika som fatta i en handh och bringa i sin tillbörlighe pris. Dedh americanische compagniet till Nya-Sveriget hafver i lika måtto af en godh intention till svenske navigationens förmeringh varit inrättat, män såsom k. M:t nu förnimmer, att dedh schattas för dess trogne undersåther schadeligit, så hafver k. M:t och resolverat, att samme americanische compagniet schall nästkommande år blifva ophäfvit.

8. Dedh schadelige landzköp, som nästan öfver alt schall tagha öfverhanden, förnimmer h. k. M:t fast ogierna och för den schuldh vill här öfver giorde placater förnya och strängeligen förbiudha låtha, att ingen, eho han är, af adel eller dess betiänte, präster, fougdar, bruksförvalter och flere, schole måge någhon förbudhin oloffligh handel bruka, städerne till förfångh, uthan den, som vill idka borgerligh näringh, han schall och borgerligh tunga vara underkastat, i synnerhet vill k. M:t påbiudha, att thet förderfvelige landzköp, som i Norlanden klages föröfvas af chronones och adelens fougdar, schall blifva afschaffat och handelen draghen in i städerne och till torgs och salu, efter lagh.

I lika måtto vill k. M:t bruksförvaltarne hafva förbudhit, att the intet fördrista sikh medh andre eller flere varor försöria deres

bruk än medh spannmål, salt, saltfisch, blaggarn och valmar, och thesse pertzeler allenast för theras enschylte bruksfolck, män medh landt- och bergsmannen måghe the ingen handel drifva uthan för rede penningar, thet vare sikh för jern, vedh, kål, försler, eller hvadh namn thet hafva kan. Och på dedh detta så myckit bättre må blifva stält i execution, så vill k. M:t beordra dess bergscollegium att jempte landzhöfdingarne holla hand här öfver, så att ransakas må i bergslagerne, huru myckit folck vidh hvart bruk uppeholles, der effter tillförslen schall proportioneras att hemma all olofligh hanteringh, och att ingen bruksförvalter schall få handla medh mere jern, än han vidh sine bruk tillvärker, så länge han icke är borgare i näste upstadh. Icke schole häller sielfve borgarne och städerne må gifva orsak till någhot missbruk, anthen genom deras uthliggiars otidighe handel eller sin rättighetz oplåtande till någhon fremmande för en liten genant, eller att deras egne uthridare låtha sikh besticka, eller att borgarne sitt godz så högdgt stegra, att dedh för landt- och bergsmannen är odrägheligit, uthan att handelen så lämpes, att bådhe städerne och bruken, uthi hvilke beggie k. M:tz store interesse sticker, måghe blifva conserverade och holdne vidh macht.

9. Att en likhet och richtighet i mål och vicht öfver hele riket holles, är h. k. M:t medh borgerschapedt ense uthi, och ändoch riksdagsbeslutet, som giordes 1638, thet samme förmår och hvar och en ther till biuder¹, likväl vill k. M:t befalla dess riksguardien att å nyo justera mål och vicht i landet och att schrufvar uprättes i städerne, hvarigenom flerd i mätandet må blifva förekommit.

10. Till justitiens lius och erhollande finner k. M:t icke oschiäligdt, dedh borgerschapedt påminner underdånigst, att, hvadh mörke passagier uthi Sveriges lagh ännu finnes, genom kloke laghfarne män blifve under k. M:tz godhe förbättringh illustrerade, såsom och the medel tagne vidh handen, genom hvilke så väl sielfve laghen och rätten, som the domhafvande i sin *vigueur* och respect måghe vara erholdne; jämväl och att inge betiänte i stadhen emot lagh och theras godhe samtyckie måtte förordnas. Män aldenstundh detta nu och så i en hast icke låther sikh giöra, ty måste k. M:t sådant opschiuta till bättre läghlighet. I medler tidh schall medh justitien förfaras effter lagh och lagha stadgor samt hvars och ens välfägne privilegier, och att städherne måghe hafva sine frije val borgmästare och råd, kyrkioherder sampt andre andelige och verldzlige betiänte effter privilegier och sedhvana att kesa och uthvällia.

¹ Se noten sid. 317.

11. Den förstreckningh, som städerne hafva giordt till södre compagniet, besinne fuller städerne sielfve, att desse besvärlighe tidher icke kunne tillåtha dess betalningh. Icke deste mindre vill k. M:t der om i nådher vara betäncht till en annan gångh.

12. Öfver botzmanshollet vill k. M:t sigh så nådigst hafva förklarar, att när städerne schaffa till ammiralitetet godhe doghelige karlar, schole the blifva antagne och för godhe kände; blifver och någhon stadz båtzman avancerat till något *officium* under ammiralitetet, schall han stadhen berächnas, så länge han är i lifvet. Efftersom städerne ville draga till k. M:t den visse underdånigste tillförsicht, att, så snart Gudh teches förläna fridhen medh Danmark, schole städerne medh fördubblingen af botzmantzhollet, såsom en sak, den k. M:t nogsampt vet städherne icke litet tryckia, nådigast blifva förshonte. *Actum ut supra.*

Uppå h. k. M:tz respective vår elschelige kere her sons, så och allernådigste konungs och herres vägnar:

Hedewig Eleonora

Per Brahe

Sevedh Bååth

Axell Lillie

Carl Mörner

Gustavus Bonndhe

Daniel Behmer *m. pria.*

143. Förmyndarstyrelsens resolution på stadens besvär rörande accis, tolag, förmynderskap, arf m. m. Stockholm den 11 juli 1660.

Original på papper i Stockholms rådhusarkiv: *Kongl. bref till magistraten i original II.* — Sigill (vax med papper: riksvapnet med det pfalziska vapnet som hjärtvapen, se ofvan under N:o 140) omedelbart under änkedrottningens namn, men före de öfriga undertecknarnes.

K. M:tz nådige resolution och förklaringh öfver dhe besvärs och klagepuncter, som i förleden vinter vidh riksdagen i Giötheborgh af Stocholms stadz uthskickade och fullmechtige underdånigst äre andragne och inleffererade, män då för infallande hinder icke vordne erörtrade och besvarade, uthan af visse skiäl och considerationer hit besparde och devolverade, gifvin i Stockholm den 11 *julii anno* 1660.

1. K. M:t hafver dhe uthskickades inlagde puncter låtit genomläsas, betrachtas och öfverläggias samt, näst annat, nådigst förnummit, huru såsom, sedan accisen blef fördubblat och den ene halfve delen der af h. k. M:t och chronan i stället för contribution bevilliat, stadhen hafver måst erläggia till dhe accisbetiänte lika stor andel som tillförende, så att, der densamme nu ey bekommer mere än fierdeparth och chronan der emot tre fierdedelar, måste likväl nu af sin $\frac{1}{4}$ part lika myckit betala, som elliest af alle $\frac{3}{4}$ parterne består, hvilket, såsom dedh synes sträfva emot en rätt art och natur af proportion, så faller dhet och stadhen så myckit besvärligare, som för detta general inspectoren salig Lennardt Hansson på någre samfelte år hafver låthit passera stadsens giorde räkningar effter den proportion, som hele summan tyckes fordra, män något der effter afräknadt alle dhe förelupne årens bestådde sluth, så att en ansenligh post af stadsens ränta är vorden decourterat, graverandes bemälte stadz $\frac{1}{4}$ part medh lika uthgifter till accisens förvaltande som alle dhe andre $\frac{3}{4}$ tillika, hvarföre dhe uthskickade underdånigst anholle, att denne proportion må något förändras, att lasten och kostnaden må varda effter andelen proportionerat. Detta dhe uthskickades klagemål hafver h. k. M:t förstådt tillförne uthi h. k. M:tz salig herr faders, glorvyrdigst i åminnelse, tidh, i dess fierran frånvaro, vara andragit och moverat i riksens senat samt, då dhe godhe herrar af h. k. M:tz och riksens cammeråd hafva remonstrerat ofvanschrefne sluth och afräkningh af salig general inspectoren vara giordt effter deras resolution och gottfinnande i r. cammaren¹, hvilket sigh grundade deroppå, att, effterdy accisens bemälte fördubblande kom i stället för stadzens contribution, som för är meldt, den och der emot skulle ophäfvas, så syntes och schiäligdt, dhet merbemälte fördubblingh,

¹ Så i originalet i riksregistraturet "riks cammaren".